

ROMAN POETIKASI: UILYAM SOMERSET MOEMNING “NOTANISH ODAM PARIJDA” ASARI MISOLIDA

Sherkulov Sardor Komilovich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

Fakultetlararo xorijiy tillar kafedrasi mudiri, PhD

Axmedova Dilnoza Abdumannonovna

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

Fakultetlararo xorijiy tillar kafedrasi o‘qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada Uilyam Somerset Moemning “Notanish odam Parijda” romanining poetik tuzilmasi tahlil qilinadi. Asarda syujetning ruhiy o‘shish markazida tashkil etilgani, kompozitsion tuzilmaning retrospektiv va monologik elementlar bilan boyitilgani ko‘rsatib beriladi. Qahramonlarning psixologik o‘zgarishi, ichki inqiroz va jamiyat bilan ziddiyatli munosabatlari orqali insoniy fojia badiiy tasvirlanadi. Roman poetikasining asosini realizm, ruhiy dinamika, axloqiy nisbiylik, ijtimoiy befarqlik va ochiq dramatik yakun tashkil etadi. Maughamning sodda, lekin teran uslubi orqali roman zamonaviy ingliz adabiyotidagi ruhiy-estetik izlanishlarning yorqin namunasi sifatida namoyon bo‘ladi.

Kalit so‘zlar: roman poetikasi, syujet, kompozitsiya, realizm, ruhiy dinamika, axloqiy nisbiylik, ichki monolog, retrospektiv tahlil, insoniy fojia.

Annotation

This article examines the poetic structure of William Somerset Maugham’s novel Christmas Holiday. The study reveals how the plot is built around internal development, while the composition is enriched with retrospective narration and introspective monologues. Through psychological transformation, inner conflict, and social tension, the novel presents a nuanced portrait of human tragedy. The poetics of the novel are based on realism, psychological dynamics, moral relativism, social indifference, and an open-ended resolution. Maugham’s simple yet profound

narrative style positions the novel as a representative work of psychological and aesthetic inquiry in modern English literature.

Keywords: novel poetics, plot, composition, realism, psychological development, moral relativism, internal monologue, retrospective analysis, human tragedy.

Аннотация

В статье анализируется поэтика романа Уильяма Сомерсета Моэма Рождественские каникулы. Особое внимание уделяется тому, как сюжет строится вокруг внутреннего развития персонажа, а композиция обогащается ретроспективными вставками и внутренними монологами. Через психологические изменения героев, внутренние конфликты и социальные противоречия роман раскрывает образ человеческой трагедии. Поэтика произведения основана на реализме, моральной относительности, социальной отчуждённости и открытой развязке. Лаконичный, но глубокий стиль Моэма делает роман значительным вкладом в эстетико-психологическое пространство современной английской литературы.

Ключевые слова: поэтика романа, сюжет, композиция, реализм, психологическая динамика, моральная относительность, внутренний монолог, ретроспектива, человеческая трагедия.

Adabiy asarning poetikasi – bu uning ichki tuzilmasi, badiiy ifoda vositalari, uslub, syujet qurilishi, kompozitsion tizimi, obrazlar strukturasi va estetik g‘oyalar majmuidan iborat. Poetik tahlil orqali asar badiiy yaxlitlikda qanday ishlayotgani, muallif o‘z niyatini qanday estetik vositalar orqali ifoda etgani aniqlanadi.

Uilyam Somerset Moemning “Notanish odam Parijda” asari ham o‘ziga xos poetik tuzilishga ega bo‘lib, realizmga xos soddalik va ekzistensial ohanglar bilan sug‘orilgan, ichki dramatism ustuvorlik qilgan ruhiy-estetik tuzilmani yaratadi. Asar syujeti, kompozitsiyasi, ruhiy tahlil va obrazlar tizimi orqali insoniy fojia va jamiyatdagi ziddiyatlarni yoritadi.

Roman poetikasining asosiy elementi – bu syujet va kompozitsiyadir. “Notanish odam Parijda”da syujet an’anaviy tuzilmada: kirish, rivojlanish, kulminatsiya,

yechim bosqichlari orqali quriladi. Biroq bu tashqi tuzilma ichki drammatizm bilan to'ldirilgan.

Syujetga ko'ra, bosh qahramon Charley Mason Parijga, bolalikdagi do'sti Simon bilan uchrashish uchun keladi. Simonning og'ir o'tmishi va fohisha Lydia bilan uchrashuv Charleyda ruhiy uyg'onish va anglash jarayonini boshlaydi. Asarda voqealarning asosiy harakati ichki ruhiy o'zgarishlar bilan yuritiladi – bu poetik uslub romanni psixologik realizm yo'nalishiga olib kiradi.

Kompozitsiya jihatidan asar bir necha o'ziga xoslikka ega:

- Retrospektiv hikoya – Lydia va Simon o'z hayotlarini orqaga nazar orqali hikoya qiladi;
- Ichki monologlar – Charleyning ichki iztiroblari muhim poetik vosita sifatida xizmat qiladi;
- Sokin drammatizm – voqealar keskinliksiz, ammo ruhiy og'irlik bilan rivojlanadi.

Roman poetikasining yana bir muhim elementi – bu obrazlar tizimidir. “Notanish odam Parijda”da uch asosiy qahramon atrofida butun badiiy makon quriladi:

- Charley Mason – jamiyat me'yorlariga ko'r-ko'rona ergashgan, lekin Parijda o'zini va hayotni qayta anglayotgan yigit. U o'zgaruvchi obraz bo'lib, ruhiy uyg'onish poetikasining markazida turadi.
- Simon – idealistik qarashlar uchun jazolangan siyosiy faol. Uning obrazi orqali jamiyatdagi adolatsizlik, idealizm va real hayot to'qnashuvi poetik vositalar bilan ifodalanadi.
- Lydia – fojiali ayol obrazi. Uning hayoti orqali gender bosimi, ijtimoiy nochorlik va insoniy mehrga chanqoqlik poetik qatlamda tasvirlanadi.

Moem bu obrazlarni hukm qilmaydi, balki ularning ichki kurashlarini ochib beradi. Har bir obraz ruhiy tahlikada, qarorlar qarshisida turadi. Aynan mana shu holat romanning poetik kuchini belgilaydi.

Roman poetikasida asosiy estetik g'oyalar quyidagilardan iborat:

- Insoniy fojia – bu ichki kurashdir, tashqi voqealar emas.
- Axloqiy nisbiylik – jamiyatda qat'iy “yaxshi” yoki “yomon” yo'q, har bir inson o'z sharoitining mahsulidir.

- Taqdir va ijtimoiy bosim – Moem taqdirni ilohiy emas, ijtimoiy va psixologik omillar bilan bog‘laydi.
- Begonalashuv – har bir qahramon jamiyatda o‘z o‘rnini topolmagan holda ichki iztirobga botgan.

Bu estetik g‘oyalar romanning har bir qatlamida – obraz, syujet, kompozitsiya, monologlar, iqtiboslar, voqelik tanlovi orqali beriladi.

Moemning tili – soddaligi bilan chuqur. U obrazli iboralar, falsafiy umumlashtirishlardan kam foydalanadi, lekin har bir sahna va suhbatda chuqur ruhiy qatlam mavjud. Dialoglar tabiiy, realistik, ammo semantik jihatdan boy. Uning sokin, betaraf, lekin teran kuzatuvchan uslubi roman poetikasini ruhiy tafakkur maydoniga aylantiradi.

Xulosa

Uilyam Somerset Moemning “Notanish odam Parijda” asari poetikasi – bu tashqi dramatism emas, balki ruhiy ziddiyatlar, ichki azob va jamiyat bilan murosa topolmagan insonlarning sokin tragediyasi asosiga qurilgan badiiy tuzilmadir. Romanning syujet va kompozitsiyasi, obrazlar tizimi, ruhiy tahlil, estetik g‘oyalar va uslubiy soddalik bir-birini to‘ldirgan holda, o‘quvchini jamiyat, axloq, o‘zlik va taqdir haqida o‘ylashga chorlaydi. Moemning poetikasi zamonaviy adabiy tafakkurda o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan, balki chuqurlashib bormoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sherqulovich, M. K. (2025, April). “YOSH VERTERNING IZTIROBLARI” ASARINING NEMIS ADABIYOTIDAGI O‘RNI. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 43-48).
2. Markayev, K., Maxmudov, N., & Xamrayev, D. (2003). Sprichwörter/Maqollar T.
3. Маркаев, К. Ш. (2023). ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЕ ЕДИНИЦЫ СОВРЕМЕННОГО ЯЗЫКОЗНАНИЯ. IMRAS, 6(8), 240-244.
4. Komilovich, S. S. (2025, April). TOMAS HARDINING “G‘ALATI OLOMONDAN UZOQDA” ROMANIDAGI OBRAZLAR TIZIMI VA

ULARNING BADIY YUKLAMASI. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 64-72).

5. Komilovich, S. S. (2025, April). TOMAS HARDINING “G ‘ALATI OLOMONDAN UZOQDA” ROMANINING POETIK XUSUSIYATLARI. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 54-63).

6. Sherqulovich, M. K. (2025, April). YOSH VERTERNING IZTIROBLARI” ROMANINING YEVROPA MADANIYATIGA TA’SIRI. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 49-53).

7. Markayev, K. (2005). Totemistik Tasavvurler Bilen Baġlık Etnonimler. *Özbek Tili ve Edebiyati*, 94-97.

8. Бобокалонов, Р. Р., Курбанов, П. А., Маркаев, К. Ш., & Хайтов, Ч. (2016). ДОСТИЖЕНИЯ УЗБЕКСКИХ УЧЕНЫХ В ОБЛАСТИ ЛИНГВИСТИКИ ТЕКСТА НА ОСНОВЕ НАУЧНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ В МИРОВОЙ ЛИНГВИСТИКЕ. *International scientific journal*, 30.

9. Jabborovich, X. J., & Sherkulovich, M. K. (2020). Lexicographic study of ethnonymy semantics. *Test Engineering and Management*, 83(5-6), 737-742.

10. SHERQULOV, S. TRAGEDY IN WILLIAM FAULKNER’S “THE SOUND AND THE FURY”. O ‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI XABARLARI, 2022,[1/3 ISSN 2181-7324.

11. Komilovich, S. S. (2023). TOG ‘AY MUROD IJODIDA ULYAM FOLKNER ASARLARI TA’SIRI. *Journal of Integrated Education and Research*, 7(1), 75-77.

12. Komilovich, S. S. (2024). QIYOSIY ADABIYOTSHUNOSLIKDA ADABIY TA’SIR MASALALARI. In *Konferensiyalar| Conferences* (Vol. 1, No. 4, pp. 492-495).

13. Baxtiyorovna, M. T., & Abdumannonova, A. D. (2022). Use and application of interactive methods in teaching German.

14. Abdumannonovna, A. D. (2025, May). ERIX MARIYA REMARK ASARLARIDA YO ‘QOTILGAN AVLOD TASVIRI. In *Scientific Conference on Multidisciplinary Studies* (pp. 106-114).

15. Abdumannonovna, A. D. (2025, May). GYOTE VA SHARQ ADABIYOTI: MADANIYATLARARO MULOQOT TIMSOLI. In Scientific Conference on Multidisciplinary Studies (pp. 96-105).
16. Abdumannonovna, A. D. (2025, May). “YO ‘QOTILGAN AVLOD” KONSEPSIYASI VA UNING ADABIYOTSHUNOSLIKDAGI O ‘RNI. In Scientific Conference on Multidisciplinary Studies (pp. 115-123).
17. Abdumannonovna, A. D. (2022). German as the language of science: problems and perspectives.
18. Abdumannonovna, A. D. (2025, April). “MARJONLAR O ‘YINI” ROMANIDA INTELLEKTUAL DUNYO VA REAL HAYOTNING AJRALISHI MUAMMOSI. In International Conference on Economics, Finance, Banking and Management (pp. 169-176).
19. Abdumannonovna, A. D. (2025, March). “MARJONLAR O ‘YINI” ROMANIDA G‘ARB VA SHARQ TAFAKKURINING SINTEZI. In International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences (pp. 80-87).
20. Abdumannonovna, A. D. (2025, March). HERMANN HESSE IJODIDA ROMANTIZM. In International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences (pp. 72-79).
21. Egamberdiyev, H. S., & Khujakulov, A. K. (2024). VIRTUAL MUSEUMS AS PART OF A DIGITAL CULTURAL ENVIRONMENT. Экономика и социум, (3-1 (118)), 121-125.
22. Egamberdiyev, X. S., Abduvaliyev, A. A., & Pardayev, O. C. (2023). RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA O ‘ZBEKISTON TURISTIK GEOPORTAL TIZIMINING TASHKILY ARXITEKTURASI. Экономика и социум, (6-1 (109)), 115-120.
23. Зикриллаева, Ф., Дустмуродова, М., Нормаматова, Н., Сайдуллоева, М., & Абдирахимова, М. (2025). Globalizatsiyalashgan zamonaviy tilshunoslik paradigmalari. Инновации в современной лингвистике и преподавании языков, 1(1), 298-300.
24. Zohirov, K., Boyqobilov, S., & Madatov, Q. (2024). Sport biomexanikasida ishlatiluvchi portativ o ‘lchov qurilmalari va ularning tahlili. DIGITAL TRANSFORMATION AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE, 2(1), 131-142.

-
25. Madatov, Q. (2024). C# VA. NET CORE PLATFORMASI C# DASTURLASH TILINING OPERATORLARI QO 'LLASH VA ULARNING TURLARI HAMDA ASOSIY VAZIFALARI. *Естественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования*, 3(1), 59-67.
26. Маматова, Г. Д., & Кучкаров, Т. С. (2024). Актуальность концепции «Цифровой университет»: литературный обзор отечественных и зарубежных исследований. *Информатика. Экономика. Управление/Informatics. Economics. Management*, 3(1), 0101-0158.
27. Boymurotovna, X. N. (2025, March). RUS TILINI O 'RGANISHDA SUN'IY INTELLEKT VA NEYRON TARMOQLARNING ROLI. In *International Conference on Educational Discoveries and Humanities* (pp. 55-62).
28. Normurodovna, A. M. (2025, February). INGLIZ TILI GRAMMATIKASINING INGLIZ TILI KURSIDAGI AHAMIYATI. In *International Educators Conference* (pp. 302-309).
29. Ergashevna, S. M. (2025, February). INGLIZ TILI MUTAXASSISI BO'LISHDA BOSHLANG'ICH INGLIZ TILI DARSLARINING AHAMIYATI. In *International Educators Conference* (pp. 350-357).
30. Rustamovna, R. I. (2024). SUBJECT: PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL CONDITIONS OF DEVELOPING COMPETENCE OF STUDENTS'ADAPTABILITY TO HIGHER EDUCATION. *IMRAS*, 7(6), 155-157.